

tíðindablaðið sosialurin

Telefon 118 20
Argjavegur 26, 3800 Argir
Postsmoga 76, 3800 Tórshavn

Útgávudagar: týsdag, hósdag og leygardag

Lýsingar skulu vera okkum í hendi í seinasta lagi kl. 10 dagin fyrri útgávudagin

Útgevandi:
P/f Sosialurin
Abyrgdarblaðstjóri:
Jan Müller
Fyrirtaksstjóri:
Krisjan Dahl
Bláðfólk:
Hægni Djurhuus
Randi Jacobsen
Dagney Joensen
Uppseting:
P/f Sosialurin
Prent:
P/f Pressan 1981

Merkið

FYRI fyratíffimm árum síðan varð merkið okkara á fyrsta sinni viðurkent av útlendingum.

HESIN dagur stendur fyrri tjóð okkara sum ein av okkara størstu hátíðardögum, hóast heimsviðurskiptini tá vóru alt annað enn hátíðarlig.

MEN avbyrgdir sum vit vóru frá hinum ríkispørtunum vann ynski okkara frama hjá bretska hersetingarvaldinum fyrri, at vísleis og onnur fólk í egnum landi áttu og høvdu fyrri neyðini at hava egið flagg.

ROMANTIKKUR verður tað av summum heldur forhánsliga skírt, tá opinberur tokki verður sýndur tí sonevnda tjóðskaparliga, eitt nú Merkinum.

MEN lítið mundi tað varða teir, sum við takksemin og virðing á fyrsta sinni lögdu frá landi undir nýggja frælsismerkinum, at kenslur teirra fyrri tí, sum í stóran mun gjørdi tað møgult at hóra kríggið av, enn í mong ár skuldi verða selkað av landsmonnum, ið helst einki gott kundi siggja í nøkrum, ið stuðla kundi sjálvsfatan færoyinga.

HÓAST kæra merkið okkara, so var missurin av bestu landsmonnum okkara almikil hesi vondu ár, men fáur man duga at hugsa sær úrslitið um ikki varð siglt ella siglt undir lántum merki.

HELT hava vit ikki nøkrum enn okkum sjálvum, heldur ikki bretska hersetingarvaldinum, fyrri at takka, at vit hóast alt komu so frægt burtúrur krígunum og at ríkisrættarliga stóða okkara eftir krígslók vendi til tað betra. Tó mugu vit takka umstøðunum og bretum fyrri, at merkið okkara varð viðurkent.

oddagrein

KANSKA eru kenslur færoyinga nú á døgum nakað spakari, tá teir skoða Merkið í húna hátt. Kanska eisini meira náttúrligar. Men so náttúrligar og sjálvsagdar, at fatanin av, hvat merkið hevur kosta okkum av stríði, sveitta og tárur, hvørur, mugu vit ikki loyva kenslum okkara at gerast.

KALLIÐ tað so romantikk, men tað er í dag eins neyðugt at sýna spekt, sóma og takksemin mótvegis hesum frámerki, ið allir færoyingar eiga at bera við stolt-leika.

VIÐ meiri fjøltáttaðari framleiðslu her á landi er tað ikki vorðið óvanligt, at merkið og at framleiðslan er lutvís færoysk í sjálvum sær skal megna at selja vørna heima á landi. Keyðið færoyskt hetta ella hatta — er í veruleikanum ikki annað enn tant og fjas og í mongum færum vanvirðing av tí, rætt-hugsandi færoyingar leggja í tjóðskaparvirði okkara.

LATUM okkum tí ikki við slíkum undirgrava sjálvsagða ynski færoyingsins um helst at hjálpast við egið tilfeingi og egnu framleiðslu. Knýtið ikki háttvirða merki okkara uppí nakað, sum ikki er kappingarført her á landi.

UTTAN at gera uppvaðsandi ættarlið til sokallaðar fanatikarar, áliggur tað okkum áhaldandi at minna ungdóm okkara á ta spekt, vit til eina og hvørja stund eiga at sýna Merkinum og at vit í øllum lívsins viðurførum ikki bert nýta Merkið til vitnis um hvørji vit eru, men sanniliga eisini sum trygd fyrri reinføri í øllum lutum vit havast at, tá Merkið er uppi.

SKULDI tað óhugsandi gjørst veruleiki, at vit ikki megnaðu at liva uttan hetta sama reinføri í øllum lutum, kundi vit tá uttan vanvirðing av merkinum havt tað við okkum hvar vit so enn vóru stødd — men ikki fyrr.

KR

Veraldaruppgávan

Til M. Hansen!

Undirritaði hevur stundum fingið slíkar ábreiðslur sum tær, tygum herfyri komu við í bløðunum, men hann minnst seg ikki nakrantíð hava svarað upp á tær. Einhver lesari hevur sjálvsagt fullan rætt til at meina tað, hann vil. Tað skuldi bara mangla.

Men hesa ferð fari eg at loyva mær at koma við eini viðmerking. Eg skal royna at siga hvi, og lat meg gera vart við, at eg geri tað ikki so nógv fyrri at verja meg sjálfan sum fyrri einaferð aftur at fáa høvi til at nerta við tað hjartamalið, ið átti at verið okkara alra, og sum eg haldi tygum fara ólukkuliga hánt og lætt um.

Tygum eru ikki tann einasti (ella tann einasti) tygum eru jú av kvennkyni, siggi eg, ið beinleiðis ella óbeinleiðis ger vart við, at undirritaði stríðist við vindmyllur eins og riddarin av tí grøtliga skikkilsinum. — Harragud, hava fólk stundum sagt við meg, gevst við hasum, tú berist við dreygar, Stalin og Hitler eru deyðir fyrri langari tíð síðan.

Eg meini beint tvørturimóti. Brøðurnir Stalin-Hitler eru als ikki deyðir. Teir eru spillivandi.

Tað er ikki trúligt, at sovjetbúgvar vilja hava ein Stalin aftur ella týskarar ein Hitler. Tað er mestsum óhugsandi. (Men man skal ikki forsvørja). Líkam teirra er farið sína dustsins gongd, og tók koma teir at liva langt inn í eina ókenda framtíð, ikki við sama heiti, nei, men teir koma at ganga aftur í øðrum despotum, og gera tað sum kunnugt beint í hesi løtu. Hygg, hvussu teir tiggja sær runt umkringing í verðini og oyðileggja okkum okkara vøkru jørð.

Eg havi áður ført fram — eitt nú í bóklinginum «Ikast til 1984» — at tveir triðingar av heimsins statum eru tað, tey rópa totaliterir, t.e. einflokka-statir, ið hanga saman av hervaldi, lögreglu og byrokratíi. Nógvir av hesum statum verða stýrdir av blóðtystum despotum, og har eru tær menniskjaligu liðingarnar óskrivligar.

Hvat ein totaliterur statur og ein blóðtystur despotur eru, hevur undirritaði roynt at lýst í bóklinginum «Ikast til 1984» og tikið Stalins Sovjet fram sum mynd og ræðumynd. Upplýsingarnar, hann hevur leitað sær

fram til, hevur hann ikki frá sær sjálvum, hann hevur tær m.a. frá mætum vinstrahallum — sosialistum sum marxistum — og nevnið teir við navni í sama bóklingi. (Hvadan skuldi hann annars fingið alt hetta at vita?)

Tá ið eg skrivi, at stalinisman er ein formur fyrri fascismu, eru orðini ikki mini egnu. Tá ið eg skrivi, at vegna stalinismuna kunnu vit ikki rokna við nøkrum kommunistiskum samfelag tey fyrstu túsund árin, eru tey heldur ikki mini. Tey eru t.d. søgd av tí kenda marxistinum Kolakovskij.

At stríðast móti stalinismuni er tí m.a. at stríðast fyrri sosialismuni ella kommunismuni, og tí er tað ikki pent at ákæra undirritaða fyrri at hata hesar rørsur. Hann hatar ongur goðar rørsur, men hann hevur andstygd fyrri teimum óndu. At stríðast fyrri teimum goðu móti teimum óndu er ein veraldaruppgáva ikki bert fyrri undirritaða, men fyrri okkum øllum.

(Forrestin skilji eg ikki reiðiliga, at tygum ikki siggja sjálviróniir og humornir, sum undirritaði roynir at nýta í stílinum, tá ið hann skrivur um seg sjálfan sum «Mannaættarinnar bjargara»).

Søgufrøðingar vilja vera við, at umleið tjúgu miljónir vórðu týnd í stalinistiskum konsentrationslegum. (Hetta talið er umframt tær tjúgu miljónirnar, sum doyðu undir heimsbardaganum, eitt, sum nógv ikki tykjast at vita).

Millum hesar tjúgu miljónirnar var hópur av skaldum, høvundum og listafólki. Hesi fólk róptu og róptu og róptu um hjálp frá lagsbrøðrum sínum í vesturheiminum. Nú var ikki so lætt at hoyra neyðarrópið úr einum hermetiskt afturlatnum samfelagi, men meir enn so at nøkur av teimum náddu fram. Og hvat hendi? Ein stórir partur av vesturlendskum høvundum foru í part við bœðilinum, teir hoyrdu og sóu og sannaðu einki í síni blindu trúgv upp á eitt ómenni. Blóð bróðir tins rópar til himmals.

Hvadan vita vit nú alt hetta? Vit hava tað millum annað frá teimum, ið yvirlivdu, og tað eru ikki blíð orð, hesi hava brúkt um lagsbrøður sínar vestanfyrri.

Óg her koma vit til tað, sum so sanniliga eisini viðkemur okkum í okkara kristnu, mentaðu tjóð. Hesi fólk hava sagt: Vit boðu um hjálp, men i

tykkara forkelisi og feitu likasælu gjørdi tit einki fyrri at hjálpa okkum ella fyrri at setða despotinum á hansara sinnssjúku blóðferð. Varið tykkum: ein dagin kann lagna okkara gerast tykkara.

Í dag sita framvegis høvundar, skald og listafólk saman við miljónum runt umkringing í heiminum og rotna upp í fongslum og týningarlegum, tey rópa og rópa á okkum, og gudarnir skulu vita, at tað er ikki nógv, vit kunnu gera, men eitt kunnu vit ið hvussu er lata vera við, og tað er at fara í part við bœðilinum.

Stórir høvundar eru ikki nakrar heilagar kyr og eiga ikki at vera tað. Skulu vit gera okkum eina heildarmynd av teimum, skulu allar síður koma við, eisini tær minni hepn og fittu.

Eg hugsi ikki, at heimurin nakrantíð fer at fyrigeva Knuti Hamsun hansara «mistak», sjálvt um heimurin vónandi altíð fer at virða hann fyrri hansara goðu bókur. Somuleiðis haldi eg eisini, at søgan ikki fer at fyrigeva stalinistiskum høvundum teirra «mistak», sjálvt um søgan vónandi fer at virða teir fyrri tær goðu bókurnar.

Um undirritaði í einum av bókum sínum hevði havt missionerað fyrri einum sinnssjúkum bœðili og gjørt hann til ein lýtleysan gud, høvdu tygum, goða M. Hansen, havt fullan rætt at sverta hann út og við nýtum orðum gjørt vart við «mistak» hansara. Høvundar, (ið áttu at kent menniskjan betur enn tey flestu), eiga ikki snikkaleysir at sleppa at «mistaka», seg so grovliga.

Í bók síni «Min tunge vandring» skrivar Jevgenija Ginzburg um, hvussu tað var at vera fangi í Stalins arbeidslegum. Og í bók síni «Erindringer» skrivar Nadezda Mandelstam um, hvussu tað var at vera skald og skapandi menniskja undir Stalin. Hon skrivar um mann sinn Osip Mandelstam, eitt av Russlands størstu skaldum. Hann doyði 47 ára gamal í eini arbeiðslegu.

Hetta eru framúrskarandi bókur. Fyrri betur at skilja, hvat tann totaliteri staturin í roynd og veru er, skuldi tann, ið hetta lesur, gjørt sær sjálvum tann beina at lisið tær — ikki fyrri mína skyld, men sína egnu. Tær munnu kunna fáast til keyps ella láns.

J. P. Heinesen